

Misjonsforståelse på norsk III - veien videre

Del I og II sto i Norsk tidsskrift for misjon 4/97 og 1/98.

Sør som kilde og kraft

KNUD JØRGENSEN

Prosesen omkring *Misjonsforståelse på norsk* har under de første fasene blant annet søkt å definere begrepet «misjon». Ved inngangen til praksis-fasen konstaterer jeg at vi fortsatt sitter uten klare og avgrensede definisjoner. Heldigvis, for jeg tror ikke «misjon» skal defineres, i alle fall ikke slik at «misjon» begrenses. Misjon er ikke og må ikke gjøres til en blindtarm, like lite som missiologi må gjøres til en ekstradisiplin. Misjon er for meg å se selve det pulserende hjerte i evangeliet, nerven i eklesiologien, og bærebjelken i et bibelsk historie- og verdenssyn. Grunnlaget for og motivasjonen til misjon ligger derfor heller ikke på en eller annen «misjonsmark», men i selve evangeliet (se hertil også Berentsen, Engelsviken og Jørgensen 1994: 437ff).

Dette har jeg de siste tre årene fått anledning til å gjenoppleve og gjenoppfriske; jeg har vært sekundert av Kirkens Nødhjelp til Mekane Yesus kirken i Etiopia i perioden 1994-97. Et av de sterke perspektiver jeg har med meg hjem er, som mine kolleger ofte sa, at «mission is a joy and not a burden». Slik må det være når hjertet i misjon er evangeliet. De følgende peilemerker for veien videre for norsk misjon må ses på bakgrunn av disse tre år i Etiopia.

1. Oppleve Sør som kilde og kraft: I dette peilemerke ligger ikke en ukritisk, sentimentaliserende holdning til alt som kommer fra Sør. Heller ikke skal det tolkes snevert kristelig. I stedet har det med det bredere medmenneskelige perspektiv å gjøre: Det finnes i Sør verdier, et humaniserende potensial som frigjøringsteologen Jon Sobrino kaller det, som Nord ikke kan klare seg uten. Det handler nemlig om verdier som står i kontrast til Nordts dominerende og destruktive verdier: fellesskap mot individualisme, nøysomhet mot fråtsing, tjenestevilje mot egoisme, kreativitet mot en kopistkultur, osv. (Stålsett 1995:306). Frigjøringsteologiens påstand at det især er hos de fattige man finner dette potensial, i de fattiges frigjørende praksis, er kanskje vel bastant, men min egen afrikanske erfaringsbakgrunn bekrefter at det er riktig retning å lete. Det er blant mine fattige, utdannede, ofte arbeidsløse venner i Addis Ababa at jeg især opplever at disse sterke grunnverdier for medmenneskelighet og livsrespekt lyser midt i et mørke av trøstesløshet og håpløshet.

I en del sammenhenger i Sør er disse verdier idag på vei til å falme, under press fra den invaderende globalisering, men fremdeles har jeg tro på at Sørs kulturelle, moralske og åndelige styrke kan bli en kilde og kraft for en verden som ellers forføres og underholdes til døde av modernitetens spøkelser. Mine egne etiopiske studenter har i alle fall lært meg å tenke etikk med livet som sentrum - en etikk som konfronterer Nordts militaristiske, materialistiske, individualistiske kultur. I mitt eget liv er dette blitt en bagasje av erfaringer, bilder og sterke følelser som lever i daglig kamp med Nordts verdensbilde. Erfaringer av etiopisk omsorg og forbønn under egen sykdom, gjestfrihet og måltidsfellesskap fylt med glede og latter mitt i elendigheiten, trofasthet og vennskap som ikke flagret bort ved neste korsvei, et håp mot håp etter borgerkrig og brodermord. Nettopp vi som har jobbet i misjon har noe svært viktig å formidle videre her - ikke bare som misjonsromantikk eller solstrålefortellinger om tredje verden, men som dype forvandlende impulser og perspektiver som i sin tur kan danne basis for en meningsfylt kritikk av Nordts kultur og bli kilde og kraft for å gjenfinne medmenneskeligheten i Nord.

2. Partnerskap: Dette peilemerke vokser både ut av respekt for Sør og ut av en bibelsk misjonsforståelse. Vi har lenge visst at vi både historisk og missiologisk befant oss i partnerskapets epoke, men ofte har det snarere resultert i frustrasjoner omkring en endret misjonærrolle og i åndelige drakamper om makt og penger, enn i kraft til misjon og til veien videre. La meg bruke min egen kontekst som eksempel, Mekane Yesus kirken i Etiopia (The Ethiopian Evangelical

Church Mekane Yesus - EECMY). I et stort strategidokument fra 1996 (*Visions and Challenges of the EECMY*) understrekes det fortsatte behov for misjonærer, men i et partnerskaps perspektiv: «We want to develop and call for a more transparent relationship with our partners and especially within the Committee of Mutual Christian Responsibility (CMCR). At the same time we encourage and challenge our partners to re-affirm their solidarity with the Church by engaging themselves in tackling the challenges facing the Church.» (CMCR er det årlige forum hvor kirken møtes med alle partnere fra Nord). Det brukes her ord og uttrykk som er typiske for tankegangen i Sør innen ulike kirker og som må forstås i et partnerskapsperspektiv.

a) Sør ønsker «transparency» og «mutuality» - åpenhet og gjensidighet. Idealet er storfamilien eller den bibelske legem-lemmer metaforen. En slik åpenhet har det tatt lang tid for misjonen fra Nord å lære i praksis. Inntil for to-tre år siden handlet f.eks. de årlige CMCR møter i Etiopia utelukkende om Etiopia og Mekane Yesus kirkens gleder og sorger. Inntil etiopiske kirkeledere bad lederne fra Nord fortelle om sine problemer og sin kontekst for misjon og diakoni. Resultatet ble bl.a. to årlige bønneuker innen Mekane Yesus kirken for «misjonslandene» - landene i Nord hvor misjonen kommer fra.

b) Sør ønsker kontakt med hele kirken i Nord, ikke bare gå-strukturene (misjonsselskapene), men også kom-strukturene - menigheter, kirkeledere, ungdomsgrupper. Fortsatt har jeg inntrykk av at en slik toveis trafikk er litt vanskelig å få til for misjonsselskaper som opprinnelig ble designet mer for enveis trafikk.

c) Sør ønsker fortsatt misjonærer og er villig til mange steder å gjøre bedre bruk av misjonærer. Samtidig sier f.eks. Mekane Yesus kirken: «At the same time we challenge our partners to select personnel who are capable of training local counter-parts and who are able to implement the vision of the Church as full members and not as guests» (EECMY 1996:13-14). Denne dobbelte utfordring er viktig på veien videre: Det trenges især misjonærer som kan utruste andre til tjeneste, med alt hva det innebærer av nådegaver og ekspertise. Og det trenges misjonærer som har lært å tenke *kirke* og ikke bare *misjon*. Mange steder opplever jeg fortsatt at ikke minst norske misjonærer og bistandsarbeidere (f.eks. i Kirkens Nødhjelps regi) i denne sammenhengen sitter på gjerdet; de mangler en klar kirkeforståelse, de har med seg i bagasjen sterke paternalistiske holdninger, de har lært av Gro at nordmenn og norske metoder tross alt er best.

Skal vi komme videre må vi jobbe mye mere bevisst og konkret med hva partnerskap innebærer:

Partnerskap handler om forholdet mellom to eller flere kirker som deler en gjensidig forpliktelse i forhold til felles utfordringer, hvor det er gjensidig avhengighet av alle ressurser, både åndelige, materielle og menneskelige, hvor alle ressurser tilhører kirken som helhet og hvor det er gjensidig åpenhet mellom partnerne (Steen 1997:14; min oversettelse).

Dette handler om holdninger, vennskap og fellesskap, men det handler i dag især om større åpenhet omkring beslutningsprosesser i relasjon til penger og makt: På veien videre må det skapes fora hvor vi som partnere i fellesskap drøfter budsjett, planer og beslutninger. Norsk misjon og nødhjelp kan ikke lenger sitte på maktens tinder i Norge og gjøre vedtak som siden formidles via brev og fax til ydmyke mottakere.

3. Samarbeidsmodeller: Kravet til samarbeid på veien videre er en bibelsk og praktisk nødvendighet. Innen norsk misjon har Lausanne-tenkning spilt en sentral rolle. Da kan vi med fordel lytte til Manila-manifestet fra 1989 hvor det sies sterkt: «Vi fastholder det påtrengende behov for at kirker, misjonsselskaper og andre kristne organisasjoner samarbeider med henblikk på evangelisering og sosial innsats, idet de avviser konkurranse og unngår dobbelkjøring» (Lausannebevegelsen 1989:3). Hvis evangeliseringsoppdraget skal fullføres må det samarbeides både ute og hjemme: «Vi bekjenner vår del av ansvaret for splittelsen i Kristi legeme... Vi er overbevist om at den rette vei mot et nærmere samarbeid går gjennom en ærlig og tålmodig dialog på Skriftens grunn, med alle som deler våre anliggender. Til dette vier vi oss med glede» (Lausannebevegelsen 1989:13).

Dette har norsk misjon skrevet under på. Hvor er da gleden til samarbeid man har forpliktet seg på? Jeg synes jeg ser vel så mye mistenksomhet og rivalisering; jeg merker maktkamp og unødig dogmatisering av uvesentlige spørsmål. Rivalisering og maktkamp innen evangelikale kretser i utlandet og Norge er nettopp for tiden med på å legge på sottesengen Lausanne-samarbeidsmodellen. Finner vi her en vesentlig årsak til at norske misjonsorganisasjoner sliter tungt i disse årene? Jeg noterer at vi er flinke til å finne på andre årsaker - tidsånden, manglende misjonsengasjement blant nye generasjoner, kirkestrukturen har tatt over fra bedehusstrukturen, osv. Men skulle ikke nettopp slike årsaker ha stimulert nye samarbeidsmodeller for lenge siden - og ikke først den dagen pengene tvinger oss? Er hovedmotivet innen norsk misjon økonomi og penger framfor bibelske grunnverdier - «for at verden må tro»?

En intensjonsavtale om samarbeid mellom Det Norske Indremisjonsselskap og Den norske Santalmisjon bør derfor feires som et viktig skritt på veien videre. Men slike samarbeidsmodeller må også på nye måter ta inn i seg et sterkere økumenisk perspektiv. La meg minne om Notto Thelles kloke ord: «Misjonens eget arbeid må være økumenisk orientert og rette seg mot hele det kirkelige fellesskap, samtidig som den er åpen for å kanalisere sitt arbeid gjennom kirkelige institusjoner og enkeltmennesker som arbeider etter prinsipper misjonen kan identifisere seg med og med prosjekter som naturlig faller innen rammen for misjonens engasjement» (Thelle 1998:48-49). La meg i forlengelsen av dette våge min evangelikale hals: Jeg tror det er på tide at norsk misjon igjen tar opp sitt forhold til KV's misjonsavdeling, som vi siden New Delhi 1961 har holdt oss utenfor.

4. Samarbeid om nye misjonsmodeller: I tillegg til samarbeidsmodeller trenger vi på veien videre nye misjonsmodeller. Jeg tenker på den frodige og ofte uryddige jungel jeg møter rundt om i verden, av teamvirksomhet, ett-åringer, medietiltak, kampanjevirkosomhet, teltmakeraktivitet, osv. Jovisst finnes det i denne jungel mye uforstand og overlapping, men det finnes også fotspor av en ungdomsvekkelse for misjon og rettferdighet. La oss derfor våge å tenke og prøve nytt. Hvorfor er vi her litt trege innen norsk misjon? Se bare på hvor uvillig og sene vi har vært til å utvikle teltmaker-modeller. I denne forbindelse er det imidlertid især to modeller som bør ligge oss på sinne:

a) En rekke av våre partnere i Sør har de siste årene for alvor oppdaget behovet for at en kirke har to strukturer: *en kom-struktur* slik vi bl.a. finner den i vanlige menighets- og sognestrukturer, og *en gå-struktur* slik vi finner den i f.eks. misjonsselskaper, indremisjonsbevegelser og evangeliseringsorganisasjoner. Ikke minst kirkevekstteorien har hjulpet oss å gjenoppdage behovet for både «sodality» og «modality». I Mekane Yesus kirkens strategidokument kommer dette klart til uttrykk; en hovedsak for kirken på veien videre er i løpet av de nærmeste årene «to have considered the possibility of establishing an indigeneous missionary organization within the Church and, if required, have developed plans for such an organization» (EECMY 1996:15). Anliggendet for norsk misjon på veien videre er å være aktiv med på å hjelpe våre partnere i Sør med å etablere relevante gå-strukturer, især for på den måten å kunne gå til unådde folkegrupper. I den sammenheng kunne norsk misjon gjerne gå i lære hos Den norske Santalmisjon som nettopp har prioritert dette i land som India og Bangladesh.

b) Jeg tror vi sårt trenger på veien videre å være med på å tenke

alternative strukturer for våre partners og vårt eget utviklingsengasjement. Dette problemfelt kan med fordel gjøres til gjenstand for grundige studier. Kort fortalt, jeg er redd for at de store «Development Departments» innen partnerkirker blir til pengetrakter inn i kirkenes liv. Her ligger mammons fristelser på lur. Her ligger en stor fare for at bistandsmidlene slår i hjel menighetenes diakoni. Og bistandsmidlene kommer i stor utstrekning fra Nords misjonselskaper og diakonale hjelpeorganisasjoner. Min drøm er at vi som partnere kunne sette oss ned og lage nye modeller for humanitært bistands- og katastrofearbeid, f.eks. i form av selvstendige organisasjoner utenfor kirkens struktur - altså lokale «Kirkens Nødhjelp»organisasjoner om man vil, med et kirkelig/økumenisk eierskap og oppdrag og med sterk vekt på kampen for rettferdighet.

5. Inspirasjon og fornyelse: Å se på Sør som kilde og kraft handler også om vår hjemlige lengsel etter inspirasjon og fornyelse. Her er, tror jeg, vårt største behov i Nord - at Ordet måtte vende tilbake. Det er iblant oss en dyp lengsel etter liv i etterfølgelse og tjeneste. Et dansk misjonselskap, Sudanmissionen, tok for noen år siden konsekvensen av dette og utvidet sin formålsparagraf med følgende:

Sudanmissionen ser det endvidere som sit formål at frugtbar gjøre viden og erfaring fra missionsarbeidet i Afrika i kirkens tværkulturelle arbeide i Danmark og i det hele taget at formidle inspiration fra de afrikanske kirker til kirken herhjemme (Mogensen 1998: 10-11).

Når jeg fortalte mine etiopiske studenter om den åndelige situasjonen i Skandinavia og om i hvilken grad vi som kristne er fanget inn av vestlig kultur og verdensbilde, spurte de meg jevnlig om norske misjonsselskaper var fornyelsesbevegelser i hjemlig sammenheng og om vi hjemme fortalte om kirkens liv i Sør. Dette er i dag et grunnleggende spørsmål for norsk misjon i bred forstand og for norske misjonærer: Hva har vi lært i Sør til inspirasjon og fornyelse hjemme? Når jeg i dag blir bedt om å tale i kirke- og misjonsammenheng, merker jeg at dette spørsmålet styrer mine tanker. Det betyr at jeg må fortelle om noe av det jeg har lært fra mine etiopiske venner:

* Bønn prioriteres, ikke minst inn i et åndskamp-perspektiv.

* En grunnleggende tillit til Guds Ord: Ordet forvandler, Gud handler i historien, man lever i det bibelske verdensbilde.

* En kristussentret omvendelsesforkynnelse basert på både kamp og offermotivet (1 Joh 3,5-8) som tiltrekker nye og fører dem inn i lyset.

* En sterk evangeliseringsvisjon blant ungdom og blant legfolk som resulterer i evangelisering i hverdagen, ut fra hjemmet, gjennom samarbeid.

* En åpenhet for Helligånden innen en bred karismatisk forståelse hvor omvendelse, gjenfødelse, overgivelse og kraftutrustning veves sammen og hvor åndsfornyelse gir seg uttrykk både i evangelisering og i diakoni (se også Nordlander 1997:189 ff; Nordlander og jeg har jobbet på samme sted og i samme kontekst i tre år).

Kan norsk misjon og nødhjelp på veien videre være en bro for en fornyelse og spiritualitet fra Sør til Nord?

6. Tid til Studier: Vi må på veien videre ta oss den nødvendige tid til studier. Med vilje legger jeg vekten på «å ta tid» fordi jeg har en tro på at de økonomiske ressurser vil være for hånden i dag for relevante prosjekter (Den Nordiske Kristne Buddhistmisjon vil sikkert se det som en viktig oppgave å gi strategisk støtte på veien videre, også til spennende studieprosjekter). Tre områder bør etter min mening inkluderes:

a) Formulere erfaringer: Flere av oss som har jobbet innen partnerstrukturer i Sør burde utfordres til å samle og systematisere våre erfaringer, gjerne i samarbeid med dem vi har arbeidet sammen med, slik at disse erfaringer kunne nyttiggjøres i andre sammenhenger i både Sør og Nord. Et personlig eksempel: De siste tre årene har jeg arbeidet med bygge opp en ny institusjon og modell for lederopplæring i Etiopia. Men arbeidssituasjonen hjemme gir meg ikke tid til å samle mine erfaringer.

b) Et selvransakende perspektiv: Jan-Martin Berentsen etterlyser i sitt bidrag til prosessen omkring Misjonsforståelse på norsk et sterker fokus på det selvransakende perspektiv:

Kanskje skulle en mer gjennomgripende refleksjon over det selvransakende perspektivet bli vårt bidrag til en dypere misjonsforståelse? Det hadde vært verdifullt når en i neste sekel skal forlenge de teologihistoriske linjer gjennom det 20. århundre (Berentsen 1998: 38-39).

Som Berentsen viser har dette perspektivet ofte gått hånd i hånd med ønsket om fornyelse i Nord. Selvransakelsen i slike studier bør gjerne se på både våre hjemlige forhold og våre norske misjonsaktiviteter, med tydelig vekt på å finne veien videre.

c) Problemfelter: Underveis videre vil det være til hjelp å sette fokus på felter som volder problemer, som f.eks. forholdet mellom misjon og utviklingshjelp eller forholdet mellom hjemlige misjonsstrukturer og partnerskap med Sør.

Litteratur:

- Berentsen, Jan-Martin: «Noen teologihistoriske perspektiver»,
Norsk tidsskrift for misjon 1/52
- Berentsen, Jan-Martin, Tormod Engelsviken & Knud Jørgensen:
Missiologi i dag, Universitetsforlaget, Oslo 1994
- EECMY:
Visions and Challenges of the EECMY,
EECMY, Addis Ababa 1996
- Lausanne bevegelsen: *Hele kirken med hele evangeliet til hele verden*
Manila-manifestet
Egede Instituttet og Den Norske Lausanne-komite
Særtrykk av Norsk tidsskrift for misjon 4/1989
- Mogensen, Mogens: «Partnerskab i mission», *Sudanbladet*, 1/1998
- Nordlander, Agne: *Väckelse och växtvärk i Etiopien*,
EFS-forlaget, Stockholm 1996
- Steen, Ørnulf
Partnership and Power in Cooperation
between Churches in the South and the North
Bistand i Misjon, Oslo 1997
- Stålsett, Sturla
«Kan det komme noe godt fra Sør?
Om utfordringene fra den fattige verden»,
s. 297-316 i Svein Aage Christoffersen
og Trygve Wyller (red.). *Arv og utfordring.*
Menneske og samfunn i den kristne moral-
tradisjon. Universitetsforlaget, Oslo 1995
- Thelle, Notto R.:
«Er norsk misjonsforståelse i takt med
virkeligheten?» *Norsk tidsskrift for misjon* 1/1998

En ny misjonsforståelse?

BILLY TARANGER

1. Missio Dei - noen aspekter

1.1 En individualistisk befaling

Misjonsbefalingens oppdrag er gitt til alle kristne - til Jesu disipler som enkeltpersoner og kirken som kollektiv. En snever kollektiv tolkning kan lett lede til en misforståelse og fraskrivelse av ansvar. Vi kan skjule oss i mengden, og la det bli misjonsorganisasjonen som skal ta ansvaret for misjon. Misjon blir deres ansvar som har spesielle gaver